

- (14) Se Wolfgang Kayser: *Das sprachliche Kunstwerk*. Bern 1960⁹, p. 343ff.
 (15) Jakobson: *anf. skr.*, p. 356.
 (16) R. M. W. Dixon: *What is Language? A New Approach to Linguistic Description*. London 1965, p. 117ff.
 (17) Koch: *anf. skr.*, p. 151, 146, 156.
 (18) Harald Weinrich: *Tempus. Besprochene und erzählte Welt*. Stuttgart 1964.
 (19) John Lyons: *Introduction to Theoretical Linguistics*. Cambridge 1968, p. 345.
 (20) Sml. La grammaire du récit. *Langages* 12 (1968), p. 94-102, og *Grammaire du Décaméron*. The Hague 1969, spec. p. 24ff.
 (21) *anf. skr.*, spec. kapp. VII og VIII.
 (22) Lyons: *anf. skr.*, p. 315.
 (23) Louis Hjelmslev: *Sproget*. København 1963, p. 125.
 (24) Se Jan Mukařovský: *Zwei Studien über den Dialog. I ejusd.: Kapitel aus der Poetik*. Frankfurt/M. 1967, p. 108-53.
 (25) Louis Hjelmslev: *Omkring sprogteoriens grundlæggelse*. København 1966, p. 101f.
 (26) *ssr.*, p. 103.
 (27) *ssr.*, p. 105.
 (28) Naturligvis underrettes modtageren også om tekstens afsendesituation ved tilstedeværelsen af de under 4.112-4.116 nævnte typer indføjning; men dette sker ikke i kraft af en hertil specifikt beregnet tegnfunktion, men i kraft af en fra mange andre formål velkendt tegnfunktion: signaliseringen.
 (29) Leech: *anf. skr.*, p. 9f.
 (30) Hjelmslev: *anf. skr.*, p. 102.
 (31) En foregangsmand i studiet af fortællende texts konnotative karakter har Mikhail Bakhtin været; f.eks. påpeger han i artiklen "L'énoncé dans le roman" (*Langages* 12 (1968), p. 126-32), hvordan textsegmenter i romaner ofte konnoterer den verdens sprog og øvrige regler, som de til enhver tid omhandler. Tilsvarende betragtninger bl.a. i *Rabelais and His World*. Cambridge, Mass., 1968, spec. kap. II.
 (32) Skulle man finde et navn for denne konvention, kunne man med et udtryk fra den indoeuropæiske sprogvidenskab tale om "lyrisk injunktiv", idet injunktiv her betegner en modus, som udmærker sig ved sin "lack of modal and temporal characterization", således i Rig-Veda, hvor injunktivformerne "do not refer to time or modality" (J. Gonda: *The Character of the Indo-European Moods*. Wiesbaden 1956, p. 36f); der er tale om "une notion verbale élémentaire, étrangère à toute catégorie" (L. Renou, cit. efter Gonda), og fremhæves må "the mythically timeless and eternal character of the facts referred to and the visionary way in which they are represented and described" (p. 41). Bemærk dog, at i vor brug af ordet betegner injunktiv ikke en morfematisk manifesteret verbalmodus, men en synkretistisk form inden for lyrikken.
 (33) Begrebsparret konstruktionsprincip-materiale lånt fra J. Tynjanov: *Das literarische Faktum*. I Striedter: *anf. skr.*, p. 392-431.
 (34) Tynjanov: *anf. skr.*, p. 413.
 (35) Se f.eks. P. L. Garvin: *A Prague School Reader on Esthetics, Literary Structure and Style*. Washington D. C. 1958.

François Rastier
 (centre universitaire de vincennes)

FORTÆLLINGENS FLERTYDIGHED (II) (forsøg på beskrivelse af Molières *Dom Juan*)

III. Systemer af investerede indholdsstørrelser og fortællingens fortolkning.

III.I. Præciseringer.

En fortælling er en algoritme eller dialektisk følge af operationer på indhold; når vi kender de formelle egenskaber ved en fortællings operationer, kan vi også erkende dens *mening* a) ved at beskrive systemet (systemerne) af investerede indholdsstørrelser; b) ved at vise de korrelationer, der består mellem den semantiske struktur (som system af formelle operationer) og det semiologiske system (af investerede indholdsstørrelser).

Grundstrukturen for systemer af investeret indhold:

Vi har teoretisk vist (1) og gentagne gange verificeret, at den binære grundstruktur artikulerer hvert semiologisk system i to disjunkte rum. Disse rum eller *deixis'er* kan konnoteres af kategorien *eufori vs dysfuri*; således kan f.eks. det semiologiske system over de indianske madlavningsmytologier stort set formuleres som *det kogte* (kulturelle, euforiske) *vs det rå* (naturlige, dysforiske).

Aktanter og investerede indholdsstørrelser:

En aktant kan defineres ikke blot ved de grupper af formelle roller som den udover, men også af de indhold som er tildelt den. Man kan således klassificere aktanterne efter den plads, de investerede indhold optager i fortællingens immanente semiologiske system. Man kan her vedtage at kalde en manifestation af den positive deixis for *helte-subjekt*; en manifestation af den negative deixis for *skurke-* eller *antisubjekt* (helt præcist er der tale om negative definitioner af korresponderende deixis'er (2); da deres manifestation muliggør manifestationen af de positive definitioner af de samme deixis'er, er disse to aktanter fremfor nogen de virkelige faktorer i de dialektiske transformationsoperationer); aktanterne *hjælper* (adjuvant) og *modstander* (opposant) defineres for deres vedkommende ved deres hypotaktiske forbindelse med henholdsvis helt og skurk.

NB: Det er nødvendigt at definere aktanterne i forhold til de investerede indhold. Man kan nemlig ikke postulere formelle universalier som skulle gøre det muligt at identificere heltens gerninger, skurkens gerninger o.s.v. efter deres modaliteter: helten kan f.eks. handle i en deceptiv modus som Odysseus og Monte Cristo, og skurken kan handle i en veridisk modus; heller ikke substantielle universalier:

Dom Juan er ikke a priori skurk fordi han forstyrrer de ægteskabelige bytterier ligesom skurkene i de russiske folkeeventyr, for et semiologisk system, hvor ægteskabsbrud ville være en heroisk gerning, er absolut ikke umuligt.

I den her analyserede fortælling definerer rollegrupperne ved deres samsvaregheder to adskilte, funktionelle rum (B vs de øvrige grupper). Lad os antage den hypotese, at denne inddeling svarer til inddelingen af systemet for investerede indhold i to deixis'er. Dette er sandsynligt, idet relationen kamp kun gælder mellem a.2 (som udøver rollegruppe B) på den ene side, og de andre aktanter (undtagen a.4) som udøver de øvrige rollegrupper, på den anden side. Kamp er hovedfunktionen i den *prøve*, som manifesterer indholdsombytningen (hævdelsen af de indhold der tilskrives den sejrende svarer til nægtelsen af de indhold, der tilskrives den besejrede): den etablerer altså en dialektisk relation mellem de to deixis'er. Derfor er a.2, Dom Juan, (2 bis) nødvendigvis helt eller skurk, og efter de formelle transformationers og konversioners inventar kan man sige, at a.5 er den skurk eller helt, som er stillet op mod ham.

I den tekst, der dækker fortællingen, kommer aktanternes kvalifikationer til syne som bestemmelser og definitioner (3). Da der her ikke er nogen unik narrator, kan en enkelt narrator-aktants kvalifikationer skifte alt efter, om han påtager sig dem, *bærer* dem, eller ej, d.v.s. a) anerkender dem (= de er til stede i hans replikker i en assertorisk, non-deceptiv modus) & b) de betegnes i disse replikker som anaforiske med *jeg*.

III.II. De sociale værdiers system.

a) Den positive deixis.

Det følgende er inventaret af de indhold, som aktanterne i kamprelation med a.2, bærer; det består af konstruerede sememer, som i videst mulig udstrækning er benævnt ved hjælp af tekstens leksemer:

a.1	: Mathurine	: respekt for ægteskabet	(II,2)
	Charlotte	: respekt for ægteskabet	ibid.
		ære	ibid.
	Monsieur Dimanche:	taknemmelighed	(IV,3)
	(den forlovede kvinde har ingen tekst; vi nævner naturligvis kun de aktører der har en replik)		
a.3	: Alonse	: Himlen (2 steder)	(III,4)
		ære (4 steder)	ibid.
a.5	: Elvire	: Himlen (5 steder)	(I,3; V,6)
		omhed	(I,3)
	Dom Louis	: Himlen (3 steder)	(IV,4; V,1)
		ære	(IV,4)
		byrd eller fødsel	ibid.
		omhed	(V,1)

	Statuen	: Himlen	(IV,7)
	Spøgelset	: Himlen	(V,5)
a.6	: Pierrot	: Taknemmelighed	(II,3)
		respekt for ægteskabsløfter	ibid.
a.7	: Den fattige	: Himlen (2 steder)	(III,2)
a.8	: Sganarelle	: Himlen (9 steder)	(I,2,5; IV,1; V)
		dyd	(I,1)
		respekt for ægteskabet (2 steder)	ibid.
		ære (3 steder)	ibid.
		tobak	(I,1)
		fornuft	(III,1)
		sennepsblade, brækvin	ibid.
		(frimodighed bæres ligeledes (I,1), men dementeres umiddelbart efter af funktionerne.)	
a.9	: Himlen har ingen tekst.		
a.10	: Dom Carlos	: Himlen	(III,4)
		taknemmelighed (3 steder)	ibid.
		ære (2 steder)	(III,4; V,3)
		familie	(V,3)
		respekt for ægteskabsløfter	ibid.
		(en anden værdi hos Dom Carlos, forenelig med hans rolle, b.2, vil blive undersøgt senere.)	

Dette inventar opviser bemærkelsesværdige redundanser hvad angår ære (a.1, 3, 5, 8, 10), Himlen (a.3, 5, 7, 8, 10), respekt for ægteskab eller forlovelse (a.1, 6, 8, 10), taknemmelighed (a.1, 6, 10). Alle dette inventars værdier er indbyrdes forenelige og kan figurere i en liste over værdier båret af en og samme aktant.

Uden tvivl sikrer de værdier, som bæres af en enkelt aktant, hans individualisering på det kvalifikative plan (individualiseringen reguleres som bekendt af tidens litterære topik). Ikke desto mindre er de originale værdier ikke uden forbindelse med de øvrige.

I virkeligheden blotlægger selv en summarisk semisk analyse af dette inventar og af de definitionelle forekomster, der ledsager det, den nukleære figur *normativitet* som funderer en semiologisk klasse, eftersom den er fælles for alle "stederne"; denne nukleære figur fremtræder snart i udsagn af typen *respekt for en norm*:

taknemmelighed $\hat{=}$ respekt for en kontraktlig norm;

fromhed $\hat{=}$ respekt for Himlen (der selv er beskrevet som norm; se senere);

smag for tobak, respekt for sennepsblade og brækvin =

respekt for vaner, der beskrives som normer ("qui vit sans tabac n'est pas digne de vivre" I,1); (4);

— snart ganske enkelt som:

dyd	≡	moralsk norm for opførsel;
ære	≡	idem;
fornuft	≡	intellektuel norm;
familie	≡	social norm for organisering;
ægteskab	≡	idem;
byrd	≡	arve-norm ("nous impose un engagement. . ." IV,4);
omhed	≡	for Dom Louis er den funktion af respekten for en norm. Don Juans anger (jvf. V.2).
Himlen	≡	defineres i forbindelse med de ovennævnte normer: kvalifikativt er den solidarisk med dem (overskridelsen eller benægtelsen af dem er en overskridelse eller benægtelse af Himlen (jvf. I.1; I,2)); funktionelt er den beskrevet som indstifter eller genopretter af disse normer: den opretholder dem ved at straffe overskridelse af dem (således f.eks. ægteskabet (I,3) eller æren (III,4)).

NB: idet den på én gang er aktant i fortællingen og ansvarlig for de andre aktanters motivationer, præsenteres den som indstifter af det narrative spil, hvori den tager plads (jvf. senere) og som eksistensbetingelse for de manifesterede kvaliteters immanente system, heri indbefattet dens egne kvaliteter: i denne sidste egenskab er den *metasubjekt* for de sociale værdiers system.

Disse normer er givet sociale værdier, for de præstenteres som fælles koder (fornuft, ære, tobaksmoden, etc.) og endog meget præcist som kontraktlige koder (ægteskab, taknemmelighed, etc.).

Eftersom disse indhold faktisk bæres, konstituerer de systemets positive deixis.

b) Den negative deixis.

De indhold, der ikke bæres af disse samme aktanter, kvalificerer i deres diskurs aktanten Dom Juan; da de fremkommer ved negation af størrelser i den positive deixis, konstituerer de den negative deixis. Vi får:

— <i>ugudelighed</i>	: Sganarelle (I,1;II,1;III,1; "libertin", "mécréant" osv) Elvire (I,3;IV,7)
— <i>mangel på respekt for ægteskabet</i>	: Sganarelle (I,2) Elvire (I,3)
— <i>last</i>	: Sganarelle (I,1: med varianter: "un vrai Sardanapale", "un pourceau d'Epicure", etc) Dom Louis (IV,4)

— <i>svigtet ære</i>	: Elvire (I,3: "trahison" etc) Dom Louis (IV,4: "infamie", "deshonneur") Dom Alonse (III,3)
— <i>hykleri</i>	: Sganarelle (V,2)

Hertil kommer negationerne af værdier som er særlige for visse aktanter: *grusomhed* er modstillet Elvire's omhed (IV,7: "Coeur de tigre"); *mangel på respekt for byrd* modstillet Dom Louis's respekt (I,4: "... ceux qui dégénerent.").

NB: Vi giver senere en kommentar til den gavmildhed, som tilskrives Dom Juan af Dom Carlos (III,3).

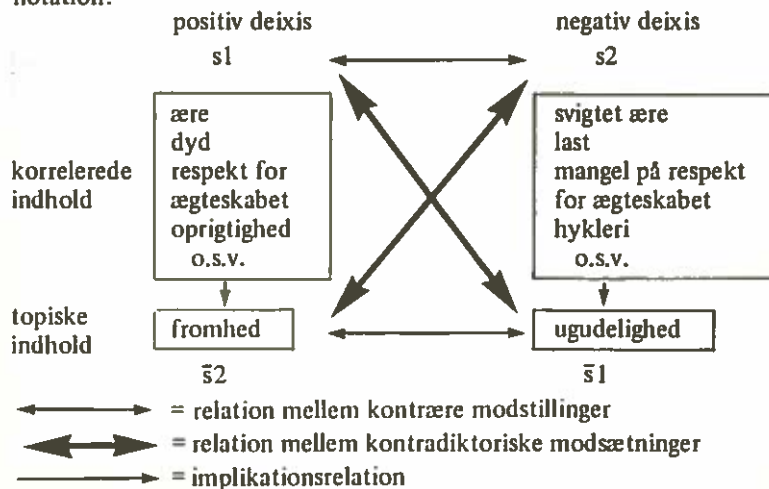
Den nukleære figur der konstituerer dette inventar som semiologisk klasse er: *overskridelse af en norm*.

c) Systemets struktur.

Den negative deixis' indhold er ordnet af en implikationsrelation: i I,1 siger Sganarelle, for at forklare hvorfor Dom Juan bryder sit ægteskab med Elvire, at han er: "un diable, un Turc, un hérétique" og at han "traite de billevesées tout ce que nous croyons"; altså implicerer "trahison" og "amours criminelles" ugudelighed.

Parallelt hermed forbinder i den positive deixis en implikation de andre værdier med fromhed: Dom Juans (foregivne) "changement de vie" implicerer hans omvendelse til fromhed: Dom Louis anerkender denne følgeslutnings gyldighed (jvf. V,1).

Fromhed og ugudelighed er altså negative definitioner af deixis'erne; dyder og laster er deres positive definitioner; modellen som gør rede for de sociale værdiers system kan altså formuleres således i den konventionelle notation:

Man bemærker, at de korrelerede indhold og de topiske indhold definerer to forskellige isotopier: henholdsvis mondæne og profane værdier, og hellige værdier. Manifestationen af de korrelerede indhold (deixis'ernes positive definitioner) forudsætter manifestationen af de topiske værdier (deixis'ernes negative definitioner), og det er altså på den hellige isotopi, at prøverne, der bytter om på indholdene, foregår: følgen er, at den fortolkning af fortællingen, som det sociale værdisystem tillader, nødvendigvis er teocentrisk (5).

d) Dialektisk fortolkning af aktanter og sekvenser.

– *Aktanterne:*

Helten og skurken må altså kvalificeres henholdsvis af $\bar{s}2$ og $\bar{s}1$.

a.2: er *skurk*, idet den negative deixis' indhold er tildelt ham (hans semiologiske formel er $\bar{s}1 + s2$). Man må benægte, negere, disse indhold for at undertrykke alienationen; to manifestationer af denne dialektiske operation er her mulige: på det non-figurative plan bliver *angeren* (som er ækvivalent med den korrelative hævde: $\bar{s}1 + s2$) tilbudt Dom Juan i sekvens XII; på det figurative plan påtvinges *døden* ham i sekvens XIII.

Aktoren Gusman: på grund af sit hverv som staldmester hos Elvire, kan han betragtes som *hjælper*; hans indhold skulle være hypotaktiske til hans herskabs. Han er formelt defineret ved en rolle hos skurken: modtagelsen af en meddelelse fra D (a.8); men indholdet af denne meddelelse er modsat dem som stiles til skurken.

a.5: er *helt*, idet han bærer den positive deixis' indhold ($s1 + \bar{s}2$); hans semiologiske formel er altså nøjagtig modsat skurkens. Dette verificerer hvad vi allerede vidste fra et funktionelt synspunkt (han er den eneste aktant der kan klare en prøve mod skurken (6)).

Helteaktantens levende aktører klarer sig ikke, selv om de modtager en befaling fra Himlen, mod skurken, til forskel fra de døde som afslår kamp (som Spøgelset) eller som er sejrherre (som Statuen). Kommandørens død fremtræder således som heltens kvalificerende prøve: den får ham anbragt i det hellige rum, hvor hovedproven, skurkens straf, vil forløbe. Fra a.1-aktør bliver han transformeret til a.5-aktør (statuen).

a.3: er en *ikke-kvalificeret helt*: han påtager sig kun et korreleret indhold ($s1$), og har altså ikke magt til at mediere mellem de to deixis'er.

a.6: har samme status som a.3; er desuden *modstander*, idet den frelser skurken (på funktionsplanet, men ikke på motivationsplanet). Struktur: $s1$ (motivationer) + $s2$ (funktioner).

a.1: er *offer* eller objekt for skurkens begær; den bærer $s1$. Den har samme rolle som *samsundet* i folkeeventyr og myter; på aktør-planet fremstiller den den som udveksling af kvinder (den forlovede, Mathurine, Charlotte) og som økonomisk udveksling (Monsieur Dimanche).

a.7: den bærer $\bar{s}2$; den er altså i stand til at være helt, men kæmper ikke

mod skurken, og nøjes med at afslå den kontrakt, som denne foreslår ham; det drejer sig altså om en ikke-aktiv helt.

a.4: er *modstander*; idet den hjælper skurken; dens indhold er per definition hypotaktiske til skurkens.

a.8: har samme semiologiske struktur som helten, men de indhold, den bærer, er modsat de indhold, man opnår ved at transformere dens funktioner til kvalifikationer: dens oprigtighed ($s1$) dementeres af dens tilbagekaldelser, der manifesterer hykleri ($s2$); dens fromhed ($\bar{s}2$) dementeres fordi den forpligter den fattige til mened ($\bar{s}1$); desuden hjælper den sin herre, den er altså *modstander*, men kun på funktionsplanet, for de motivationer, den bærer, er kontrære (7), og man kan ikke hævde, at dens indhold er hypotaktiske til skurkens. Kontradiktionen mellem dens motivationer og dens funktioner gør den også til en *falsk helt* og en *falsk modstander*; den semiologiske struktur for denne falske brik i spillet er: $s1 + \bar{s}2$ (motivationer) + $\bar{s}1 + s2$ (funktioner).

a.10: er som a.3 en *ikke-kvalificeret helt*; den påberåber sig ikke Himlen, og kæmper kun mod skurken i hypotetisk modus (løfter om kamp). Den bærer $s1$. Desuden er den *modstander*, idet den redder skurken; den bærer altså en definition af æren, der er placeret i $s2$ i systemet (jvf. III.III). Dens investerede indhold er altså $s1 + s2$.

a.9: vi har set, at denne aktant indbefatter alle modellens indhold ($s1 + s2 + \bar{s}1 + \bar{s}2$); på det funktionelle plan giver denne totaliserende formel sig udtryk i, at den samtidig er *offer for skurken* (hvis aktioner beskrives som krænkelse af Himlen) og på den ene side som *heltens beskikker* [mandateur], på den anden som *modstander* (eftersom han redder skurken): det drejer sig altså om et *metasubjekt*.

Kommentarer:

Aktorerne 1, 3, 5, 6, 7, 9, 10 er desuden *modtagere* af de reintegrerede værdier: "Ciel offensé, lois violées, filles séduites, familles déshonorées, parents outragés, femmes mises à mal, maris poussés à bout, tout le monde est content." (V,6).

Der består en præcis korrelation mellem semiologiske klasser og rollegrupper: de aktanter, der er defineret ved kun én rollegruppe, har en simpel semiologisk struktur; de, der er defineret ved flere grupper, har en kompleks semiologisk struktur (vi gør ikke her rede for rollerne E, som de sociale værdiers system ikke tillader os at fortolke).

– *Sekvenserne:*

Vil vi give den dialektiske fortolkning af en sekvens, idet vi kender dens aktanters semiologiske struktur, må proceduren være:

- at afgøre sekvensens hovedfunktion, d.v.s. den der impliceres af de andre funktioner (8);
- at transkribere denne funktion dialektisk, idet vi ved:

- at kampen ækvivalerer med hævdelser (□) af de indhold der er tildelt den sejrende, korrelerende med en negation (~) af de indhold der tildeles den besejrede;
- at kontrakter ækvivalerer med tilsynekomsten af mulighed (◇) for hævdelser af de indhold der er tildelt kontraktens objekt (9);
- at kommunikationen af et objekt ækvivalerer med hævdelser af de indhold der er tildelt objektet og afsenderen.

Sekvensnummer	Sekvensindhold	funktions-symbol	dialektisk formel
I	Skurkens ¹ brud på sociale kontrakter ²	$\bar{A}$	1 $\sim \diamond \square s1$ 2 $\square \bar{s}1 + s2$
II	Ikke-kvalificerede eller falske heltes ¹ fiasko overfor skurken ² ; heltens kvalifikation ³	$\bar{F}$ C_1	1 $\sim s1$ 2 $\rightarrow \square \bar{s}1 + s2$ 3 $\diamond \square s1 + \bar{s}2$
III	En ikke-kvalificeret helts ¹ fiasko overfor en modstander ²	$\bar{F}$	1 $\sim s1$ $\square \bar{s}1 + s2$ 2 $\square s2$
IV	Skurken opfylder ikke de sociale kontrakter ¹ ; en offer-helts ² , falsk offer-helts ² og offers ² fiasko overfor skurken; (skurken ³ afslår kamp) disse ofre ⁴ etablerer en kontrakt ⁵ med metasubjektet	$\bar{A}$ non F A	1 $\sim \diamond \square s1$ 2 $\sim s1$ og/ eller $s2$ 3 $\rightarrow \square \bar{s}1 + s2$ 4 $\square \bar{s}2$ 5 $\rightarrow \diamond \sim \bar{s}1 + s2$ $\rightarrow \diamond \square s1 + s2$
V	Kommunikation af et kraft-objekt ³ til skurken fra meta-subjektet ² eller modstandere ¹	$\bar{C}_1$	1 $\square s1 + s2$ 2 $\square s1 + s2 + s1 + \bar{s}2$ 3 $\square \bar{s}1 + s2$
VI	Kommunikation af et kraft-objekt ² eller af et gode, til en ikke-kvalificeret eller ikke-aktiv helt fra skurken ¹	C_1	1 $\square s1 + s2$ 2 $\square s1 + s2$ $\square \bar{s}2$
VII	Skurkens ² fiasko overfor helten ³ eller den ikke-aktive helt ⁴ ; ikke-brud på hellige kontrakter ¹	non $\bar{A}$ non $\bar{F}$	1 $\sim \sim \bar{s}2$ 2 $\sim \bar{s}1 + s2$ 3,4 $\sim \sim s1 + s2$, eller $\bar{s}2$
VIII	Skurken ² opfylder falsk en social kontrakt ¹ ; helten ³ narres	$\bar{A}$ $\bar{F}$	1 $\sim \diamond \square s1$ 2 $\square s1 + s2$ 3 $\rightarrow \sim s1 + \bar{s}2$

IX	Skurken ² bryder falsk en social kontrakt ¹ ; en ikke-kvalificeret helt ³ narres	$\bar{A}$ $\bar{F}$	1 $\sim \diamond \square s1$ 2 $\square \bar{s}1 + s2$ 3 $\rightarrow \sim s1$
X	Skurken afslår en hellig kontrakt ¹ ; heltens ² eller den falske modstanders fiasko, da skurken ³ afslår kamp	non A non F	1 $\sim \diamond \square \bar{s}2$ 2 $\sim \sim \bar{s}1 + s2$ 3 $\sim \square s1 + \bar{s}2$
XI	Etablering af en social og hellig kontrakt ¹ mellem skurken ² og helten ³ (dobbel kontrakt)	A	1 $\diamond \square \bar{s}1 + \bar{s}2$ 2 $\square \bar{s}1 + s2$ 3 $\square s1 + \bar{s}2$
XII	Skurken afslår en hellig kontrakt ¹ fiasko for helten ² ; helten afslår en profan kamp ⁴ ; fiasko for skurken	non A non $\bar{F}$	1 $\sim \diamond \square \bar{s}2$ 2 $\sim s1 + \bar{s}2$ 3 $\sim \square \bar{s}1 + s2$ 4 $\sim \sim \bar{s}1 + s2$ 4 $\sim \sim s1 + \bar{s}2$
XIII	Bekræftelse af den sociale kontrakt ¹ mellem skurken og helten ² ; heltens ² hellige kamp og sejr over skurken ³ ; kommunikation af værdier ⁴ til samfundet	A F C_2, C_3	1 $\diamond \square s1$ 2 $\square s1 + s2$ 2 $\square s1 + \bar{s}2$ 3 $\sim \bar{s}1 + s2$ 4 $\square s1 + \bar{s}2$

Kommentar:

De funktioner, der overbygges eller indledes af et negationstegn, ækvivalerer med hævdelser af den negative deixis' indhold: De definerer alienationens dialektiske fase. De der ikke er mærket med noget tegn, eller af to negationstegn, ækvivalerer med hævdelser af den positive deixis' indhold og definerer reintegrationens dialektiske fase.

Alienationen:

Vi kan konstatere en 3-dobling af den profane fiasko (II,II,IV), hvis variationer udøves af kategorierne skurk vs modstander og ikke-kvalificeret helt vs offer. Den hellige fiasko træder frem i X.

De negerede kontrakter grupperer sig som følger: i begyndelsen af fortællingen bliver de sociale kontrakter 2 gange (I,IV) ikke-udført eller brudt i en veridisk modus; i VIII og IX bliver de hver gang brudt i en deceptiv modus (10); i slutningen af fortællingen i X og XII afslås hellige kontrakter, der er foreslået af en levende helt, derefter af en ikke-levende helt.

I løbet af fortællingen går vi altså fra en profan alienation (der gælder de korrelerede indhold) til en hellig alienation (X,XII) der gælder de topiske indhold. Samtidig svækkes alienationen, for så vidt de to sidste kampe og de to sidste kontrakter ikke afgøres af fiaskoer eller brud, men simpelthen af afslag.

Reintegrationen:

Dens første etape angår alene helten: til at begynde med, i II, underkastes han den kvalificerende prøve, der ved hans død bringer ham fra den profane isotopi til den hellige; derefter, i IV, modtager metasubjektet en beskikkelse, som har heltens implicite beskikkelse som konsekvens.

Den anden etape består i hans kamp mod skurken: modsat hvad vi har set ved alienationsfunktionerne, manifesteres reintegrationsfunktionerne først i negativ form (11): vi finder først afslag på kontrakten (VII) og på kampen (XII), som er profane og foreslået af skurken; derefter etableringen og bekræftelsen af en social og hellig kontrakt (XI, XIII), og en positiv kamp (XIII). Denne sidste funktion markerer hovedprøvens succes. Fortællingen rummer ikke nogen glorificerende prøve, for så vidt genoprettelsen af værdier følger umiddelbart efter hovedprøven: "Voilà par sa mort chacun satisfait".

Fortællingen vender altså tilbage til en status quo ante: alienationen der er manifesteret på de to isotopier, den profane og den hellige, undertrykkes på disse to planer, men uden en dialektisk skabelse af nye indhold.

d) Kritik af fortællingens fortolkning ved hjælp af de sociale værdiers system.

Denne fortolkning efterlader nogle uløste problemer:

– Nogle aktanter har en kontradiktorisk semiologisk struktur. Angående Sganarelle og Pierrot er kontradiktionen kun tilsyneladende, idet dens termer ikke er på samme plan, eftersom motivationerne er modsat funktionerne. Meta-subjektet har per definition en kontradiktorisk struktur, for så vidt som det subsumerer hele systemet; men dets funktioner er ikke kontradiktoriske; meta-subjektet synes *successivt* at prøve de to midler til at bytte om på indholdene: ved at redde Dom Juan tilbyder det ham *angeren* (ifølge Sganarelle, jvf. II,2); ved at beskikke helten gør det skurkens *død* mulig.

Tilbage bliver problemet Dom Carlos: han bærer på én gang to kontrære indhold ($s_1 + s_2$); og svarer til modsatte aktantielle situationer (han hjælper skurken – som modstander – samtidig med at han aftaler kamp med ham – som helt; jvf. III,4). I den ovenfor givne fortolkning kan der ikke gøres rede for denne dobbelthed (12).

– Visse sekvenser har et indhold, som ikke er koherent med sekvensernes typologi etableret af fortællingens teori: således sekvens V (kommunikation af et kraft-objekt til skurken), sekvens VI (skurken kommunikerer et gode eller et kraft-objekt til nogle helte), sekvens XI (etablering af en ikke-deceptiv kontrakt mellem helt og skurk). Enten må fortællingens teori revideres, eller også er fortolkningen ved hjælp af de sociale værdiers system utilstrækkelig. Disse tre sekvenser indeholder iøvrigt kontradikto-

riske dialektiske operationer: enhver af dem bekræfter samtidigt indhold, som hører til i forskellige deisis'er.

I hvert fald gør denne fortolkning ikke rede for de konversioner, som er observeret mellem sekvenserne I, IV og sekvenserne VIII, IX: den tildeler dem faktisk analoge dialektiske indhold.

Når fortolkningen opviser huller, skyldes det sikkert, at de sociale værdiers system ikke er fuldstændigt gyldigt. F.eks. tillader det os ikke at lokalisere indholdet *gavmildhed*, der tildeles Dom Juan af Dom Carlos (13).

Desuden har det ikke eksklusiv gyldighed, for så vidt det ikke tilhører fortællingssandheden, som vi ovenfor (I. del) har defineret den: i virkeligheden anerkendes intet af dets indhold (undtagen hykleriet, hvis status vil blive præciseret senere) af skurken. Hvis Dom Juans replikker benægtede Himlen eller hævdede ugudelighed, laster o.s.v., ville de sociale værdiers system gøre det muligt at foretage én unik og muligvis koherent fortolkning.

III.III. De individuelle værdiers system.

Lad os prøve at finde en fortolkning af fortællingen, som gør rede for de indhold, som anerkendes af de replikker, der tildeles Dom Juan.

a) Opstilling af modellen.

De anerkendte indhold er:

begær	(I,2; 3 steder)
natur	(I,2; III,5)
rationalitet	(III,1; V,6)
oprigtighed	(I,3; III,4) (14)
glæde	(I,2; 3 steder)
frihed	(III,5)
filantropi	(III,2)
mod	(IV,8; V,5; IV,7)
ære	(III,3)

Efter de definitionelle forekomster, kan den nukleære figur, der ligger til grund for denne klasse benævnes *manifestation af væren*; den viser sig på forskellige isotopier:

aletisk : *oprigtighed*;

intellektuelt : *fornuft* (igennem hele den klassiske épistémè's epoke defineres indholdet *fornuft* som: manifestation af åndens natur; jvf. *Idéologie et théorie des signes*, kap. 4):

NB: referencerne til tekstens épistémè er her kun formodninger.

psyko-fysiologisk : *begær, glæde*;
 psykologisk : *filantropi* (som er naturlig ifølge den klassiske humanismes postulat); *ære*, som er beskrevet som en manifestation af jeg'et ("notre propre honneur") og ikke som en social norm, der kritiseres af Dom Juan (15); endelig *mod*, som er endnu en måde at manifestere éns væren på; det er at *vise* "que rien ne nous saurait ébranler" (IV,7), eller at ikke "déguiser son nom" (III,4).

NB: ligesom indholdet *Himlen* i de sociale værdiers system synes indholdet *natur* at indbefatte de øvrige værdier og/eller impliceres af dem: disse er defineret på forskellige isotopier, som manifestation af naturen (ligesom de sociale værdier var defineret i forhold til Himlen).

Indholdet *frihed* forekommer at dække over en anden nukleær figur: *ikke-normativitet*.

Disse anerkendte indhold definerer den positive deixis tilhørende de individuelle værdiers system.

Vi er nu nået til de indhold, der er ikke-ankendte og/eller fornægtet i den del af teksten, der er tildelt Dom Juan; de placerer sig i kontrast til den positive deixis' indhold; vi får:

irrationalitet	(III,2; også beskrevet som dumhed, I,2, eller mangel på klarhed, V,4)
hykleri	(V,2; 4 steder)
stadighed	(I,2; fremstillet som en "mort", eller en "ensevelissement")
[constance]	
slaphed	(III,2; III,3 – 2 steder – ; III,5);
falsk ære	(I,2 "le faux honneur d'être fidèle"; "... les scrupules dont elles se font un honneur");
had	(V,2);
formaninger	(I,2; IV,1: "sottes moralités").

Visse af disse indhold har som fælles nukleær figur *naturens ikke-manifestation*; ifølge isotopierne er det:

aletisk	: <i>hykleri</i>
intellektuelt	: <i>irrationalitet</i> ;
psykologisk	: <i>slaphed, had</i> ;

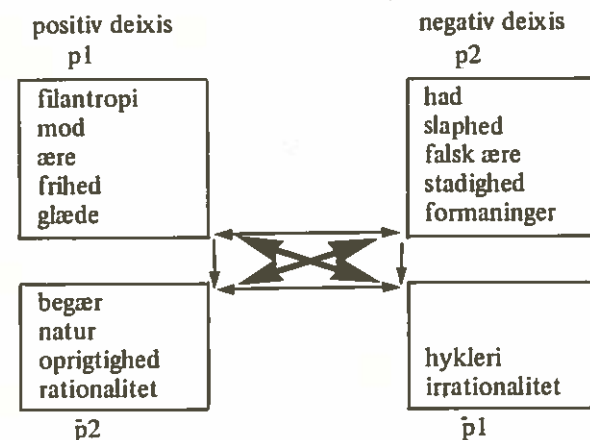
de øvrige synes at dække over figuren *normativitet* og har som funktionel mening: indstiftelse af en norm. Dette gælder også *formaninger, stadighed, falsk ære* (=skrupler). Disse indhold udgør systemets negative deixis.

De to inventarer artikuleres således:

I den positive deixis implicerer *glæde* og *frihed* *begær* (jvf. I,2; III,5); og på den anden side implicerer *ære* og *mod oprigtighed* (jvf. III,3).

På samme måde implicerer *slaphed, had, formaninger* i den negative deixis *hykleri* (jvf. V,2); *formaninger* implicerer ligeledes *irrationalitet* (jvf. "O beau raisonnement", *ibid.*) (16).

Man kan herefter konstruere en model, som er isomorf med den første:

b) Dialektisk fortolkning af aktanter og sekvenser.

a.2 er helt, idet den positive deixis' indhold er tildelt ham; hans semiologiske formel er i begyndelsen af fortællingen: $p1 + p2$. Fra et typologisk synspunkt er han forskellig fra helten i den foregående tolkning: han genetablerer ikke en orden til fordel for beskikkere, men giver sig til at søge efter sig selv for at realisere sin natur (17).

Aktoren Gusman er modstander (han hjælper skurken; se III.II.d).

a.5 er skurk, idet den negative deixis' indhold er tildelt ham; hans semiologiske formel $p1 + p2$ er kontrær til heltens. *Hykleri* er ikke tildelt Elvire og Dom Louis, men deres gudfrygtighed gør dem skyldige som hyklere på funktionsplanet (18); hvad angår Statuen og Spøgelset, så er de en del af *det irrationelle*: Statuen er "quelque chose" som Dom Juan "ne comprend pas" (V,2); Spøgelset er ikke identificeret: "Spectre, fantome ou diable, je veux voir ce que c'est." (V,5).

Kun disse to aktørers funktioner tilhører fortællingssandheden, ikke deres motivationer, for de indhold de påtager sig, anerkendes ikke af Dom Juan (19).

a.3 er ligeledes skurk eller anti-subjekt, men har en anden semiologisk formel: han bærer $p2$ (som svarer til den sociale definition af ære).

a.6 har samme status; indholdet $p2$ er tildelt ham: cet "impertinent est un faiseur de remontrances" (jvf. II,3); han er desuden hjælper (på funktionsplanet).

a.1 er objekt for begæret (den forlovede kvinde, Mathurine, Charlotte), eller indehaver af objektet for begæret; den falske ære p2 er tildelt de kvindelige aktører.

Elvire, der er skurke-aktør, er ligeledes objekt for begæret; i øvrigt tager hun del i skurkens roller (jvf. II.II).

a.7 er modtager og desuden ikke-aktiv skurk; han er placeret i $\bar{p}1$, ikke blot fordi han er gudfrygtig (jvf. ovenfor), men fordi han ikke er rationel (jvf.: "Tu te moques: un homme qui prie le Ciel tout le jour, ne peut pas manquer d'être bien dans ses affaires").

a.4 er hjælper på funktionsplanet; der er ikke tildelt ham noget indhold.

a.8 er hjælper på funktionsplanet; men han er også skurk (han har hans funktioner), og de indhold, der er tildelt ham, er skurkens: $\bar{p}1$ (dumhed, irrationalitet (jvf. V,2), hykleri (IV,7)), og p2 (formaninger (I,2; IV,1); slaphed (III,5)).

a.10 er på én gang hjælper (for så vidt han bærer ære: p1); og skurk, for så vidt han har hans funktioner og bærer den kontrære definition af ære: p2.

a.11 er modstander (han hjælper skurken a.5).

a.9 findes ikke i denne tolkning; han er ikke erkendt: der er ikke tildelt ham noget funktionelt eller kvalifikativt indhold.

Vi kan nu konstruere fortolkningen af sekvenserne:

Sekvensnummer	Sekvensindhold	funktions-symbol	dialektisk formel
I	deceptiv kontrakt ² mellem helten og objektet for begæret, som tillader nydelse af værdierne ¹	non A → C ₂	1 $\square p1 + \bar{p}2$ 2 $\sim \diamond \bar{p}1 + p2$ (20)
II	heltens ¹ sejr over skurke ² eller (skurke)-hjælpere ²	F	1 $\square p1 + \bar{p}2$ 2 $\sim p2$ eller $\bar{p}1 + p2$
III	hjelperens ¹ sejr over en skurk ²	F	1 $\square p1$ 2 $\sim p2$ → $\diamond \square p1 + \bar{p}2$
IV	skurkens ² , en (hjelpe)-skurks ² og et officers ² fiasko overfor helten ¹	non $\bar{F}$	1 $\sim \sim p1 + \bar{p}2$ 2 $\sim \bar{p}1 + p2$ eller p2
V	hjelpe- (skurke) ² kommunikerer et kraftobjekt ¹ til skurken	C ₁	1 $\square p1 + \bar{p}2$ 2 $\square p1 + p2$ eller p2
VI	helten ¹ kommunikerer et kraftobjekt ² eller et gode til modtager- (skurke)	C ₁	1 $\square p1 + \bar{p}2$ 2 $\square p1 + p2$ 2 $\square \bar{p}1$

VII	heltens ¹ fiasko overfor skurkene ² (hvoraf én ligeledes er objekt for begær): ikke-nydelse af positive værdier ³	non A non F → non C ₂	1,3 $\sim p1 + \bar{p}2$ 2 $\sim \sim \bar{p}1 + p2$ eller $\bar{p}1$
VIII	helten bedrager en skurk ¹ : diskvalificering ² af helten	non $\bar{A}$ → F C ₁	1 $\sim \bar{p}1 + p2$ 2 $\sim \bar{p}2$ $\square \bar{p}1$ → $\sim \square p1 + \bar{p}2$
IX	helten bedrager en skurke- (hjelper) ¹ : diskvalificering ² af helten	non $\bar{A}$ C ₁	1 $\sim p1 + p2$ 2 $\sim \bar{p}2$ $\square \bar{p}1$ → $\sim \square p1 + \bar{p}2$
X	en skurks ¹ og en (hjelpe)-skurks fiasko, da helten ² afslår kontrakt og kamp	non $\bar{A}$ non $\bar{F}$	1 $\sim \square \bar{p}1 + p2$ 2 $\sim \sim p1 + \bar{p}2$
XI	etablering af en kontrakt ¹ mellem helt ² og skurk ³ (dobbel kontrakt)	$\bar{A}$	1 $\diamond \square p1$ 2 $\square p1 + \bar{p}2$ 3 $\square \bar{p}1 + p2$
XII	skurkens ² fiasko: helten ³ afslår en diskvalificerende kontrakt ¹ ; heltens fiasko ⁴ : skurken ⁵ afslår kamp	non $\bar{A}$ non F	1 $\sim \diamond \square \bar{p}1$ 2 $\sim \bar{p}1 + p2$ 3 $\sim \sim p1 + \bar{p}2$ 4 $\sim \square p1 + \bar{p}2$ 5 $\sim \sim \bar{p}1 + p2$
XIII	bekræftelse af kontrakten ¹ mellem skurken ² og helten ³ ; kamp, og skurkens ⁴ sejr	$\bar{A}$ F → C ₃	1 $\diamond \square p1$ 2 $\square \bar{p}1 + p2$ 3 $\square p1 + \bar{p}2$ 4 $\square \bar{p}1 + p2$

Heraf kan udledes følgende fortolkning af de dialektiske faser:

a) Nydelse af værdierne: sekvenserne I-VI manifesterer en følge af heltens gemninger:

- tre sejre over forskellige skurke (sek. II, III, IV), først fremstillet i positiv form, derefter i negativ;
- en hovedprøve der tillader tilegnelse af objektet (I); den følges af en kvalificerende prøve (V); denne sidste er flertydig, for så vidt afsenderne har en kompleks semiologisk struktur (21);
- sekvens VI er en heltegemning (han manifesterer her de positive værdier *mod og gavmildhed* (den sidste tildelt af Dom Carlos)), men hans dialektiske formel er kontradiktorisk, idet den også viser sig som en kvalifikation af visse skurke (der kommunikerer kraft til dem her).

b) Alienation:

Den begynder med en overgang fra hovedprøven til den negative form (VII); derefter finder vi en fornyet omvendning af den kvalificerende prøve (VIII, IX); ordenen i manifestationen af prøverne er altså den samme i de to dialektiske faser.

Sekvenserne VIII og IX manifesterer en forandring i helte-aktantens semiologiske struktur: i det øjeblik han påtager sig et indhold fra den negative deixis, bliver den kontradiktorisk: $p1 + \bar{p}1 + \bar{p}2$ (denne mutation berører kun én størrelse fra klassen $\bar{p}2$ (*oprigtighed* bliver til *hykleri*); ikke desto mindre er den fundamental i fortællingens økonomi, idet den angår de topiske indhold. Den kommer til udtryk:

- på funktionsplanet, ved heltens diskvalificering, som synes forårsaget af skurken, hvis aktør Elvire foreslår (f.19) en diskvalificerende kontrakt; dens objekt er nemlig at forvandle et reelt afslag til en falsk accept, hvilket er identisk med en manifestation af heltens gerninger i deceptiv modus. Denne konversion realiseres i sekvenserne VIII og IX;
- på rolleplanet svarer den til omvendingen af b3 og c3, som muliggør skurkens sejr ved at invertere heltens sejre (II, III, IV); heltens diskvalificering (C1) synes at være forudsætning for hans død (XIII: C3).

Alienationens sidste sekvenser fremstiller først kontrakterne og kampe- ne i negativ form (X), derefter i positiv form (XIII). Hertil svarer fra et dialektisk synspunkt følgende algoritme: heltens indhold er : ikke-negeret (X); bekræftet samtidig med deres kontradiktoriske modsætninger (XI); hverken negeret eller bekræftet (XII); negeret (XIII).

c) Kritik af fortolkningen af fortællingen ved hjælp af de individuelle værdiers system.

- Foruden Dom Juan, som vi netop har gjort rede for, har visse aktanter en kontradiktorisk semiologisk struktur: hvis Pierrots kan forklares som i III.II, gør Dom Carlos' struktur knuder, og af de samme grunde.
- Til gengæld kan sekvenserne V, VI og XI, selv om deres kontradiktoriske dialektiske formler endnu er et problem, fortolkes som heltens gerninger : han manifesterer deri indholdene gavmildhed og/eller mod, som er positive værdier.

III.IV. Sammenligning af fortolkningerne.

A) På den narrative dybdestrukturens niveau.

a) Aktanterne: i den anden tolkning regnes med én mindre: metasubjektet.

Skurke og helte, hjælpere og modstandere permuterer, respektivt.

To aktanters semiologiske struktur ændres: Sganarelles bliver ikke-kontradiktorisk, og Dom Juans kontradiktorisk.

NB: fraværet af bestikkelsen og skurkenes kvalifikation i den anden tolkning annullerer visse differentieringer mellem aktanterne; ligesom ikke-pertinensen af kategorierne profan vs hellig og død vs levende eliminerer andre mellem visse aktører.

b) Sekvenserne:

De er forskellige på deres konstituerende funktioners plan, især med hensyn til kontrakterne: den anden tolkning omfatter to færre, som ikke anerkendes (jvf. IV); tre andre (I, VIII, IX) er ikke-brudt, eller ikke-etableret, mens de i den første tolkning brydes eller etableres i en deceptiv modus: vi ser her endnu en virkning af vor perspektivforskydning.

Denne ændring berører også fortolkningen af de sekvenser der er betragtet som classes *as one*, som homologerede funktionsgrupper der konstituerer de narrative prøver: i fortællingens teori defineres prøverne i forhold til helte-aktantens funktioner og motivationer; prøvernes sted og art skifter altså efter dét kvalifikative system der benyttes til fortællingens fortolkning. Således sammenfattes sekvenserne I, II, VII, VIII, IX, XIII i én narrativ prøve i kun den ene af disse to tolkninger.

Med disse forbehold gælder det, at en sekvens' narrative formel, i den ene tolkning, findes ved omvendning af de funktionssymbolers tegn, som formulerer den i den anden tolkning.

Forskellene mellem de to fortolkninger bekræfter den etablerede forbindelse mellem funktioner og motivationer: de kvalifikative systemer er blevet etableret ud fra motivationsinventarer; udskiftningen af den første fortolkning med den anden indvirker på fortællingens funktionelle struktur: man finder forholdsvis flere kampe og færre kontrakter i den anden fortolkning (idet de sociale værdier præsenterer sig som interpersonale konventioner, mens de individuelle værdier manifesterer en naturs expansion).

B) På det dialektiske niveau.

I det første tilfælde går vi fra alienation til nydelse af værdier; i det andet fra nydelse af værdier til alienation. Fortællingens retning bliver altså vendt om.

Desuden ændres også det øjeblik hvor indholdsomvendingen begynder: i det første tilfælde begynder reintegrationen i sekvens II, i det andet begynder alienationen i sekvens VIII.

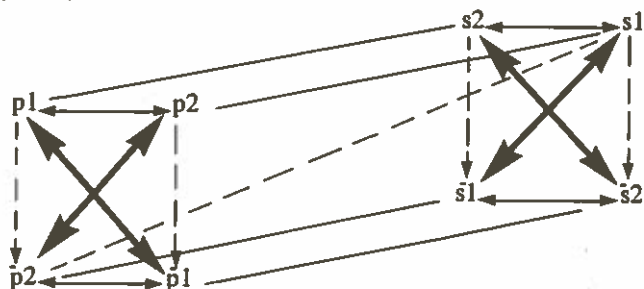
Den detaljerede sammenligning af de dialektiske serier er endnu ikke mulig, men forudsætter en teoretisk uddybning. Men intet tillader os at hævde a priori, at de dialektiske kalkyler som har gjort det muligt at frembringe dem, skulle adlyde nøjagtig de samme regler.

C) Korrelering af de semiologiske systemer.

Man kan transformere den første dialektiske series enheder til enheder i den sidste ved følgende substitutioner:

$$p1 \rightarrow s2; p2 \rightarrow s1; \bar{p}1 \rightarrow \bar{s}2; \bar{p}2 \rightarrow \bar{s}1.$$

En 3-dimensionel model gør det således muligt at sam-artikulere de to semiologiske systemer; vi får:

Den ene deixis i det ene system kan knyttes til den modsatte deixis i det andet; med andre ord svarer de relationer, der er *ekkluderet* i det ene system til de relationer, der er *inkluderet* i det andet. På semem-niveauet kan vi formulere følgende korrelationer:

$$p1 \cong s2$$

$$s1 \cong p2$$

ære,
glæde,
frihed

svigtet ære
(vanære)
last (synd),
ikke-respekt
for ægteskabet

ære,
dyd,
respekt for
ægteskabet

falsk ære,
formaninger,
stadighed
[constance]

$$\bar{p}2 \cong \bar{s}1$$

$$\bar{s}2 \cong \bar{p}1$$

natur
begær
rationa-
litet,
oprig-
tighed

ugudelighed

fromhed

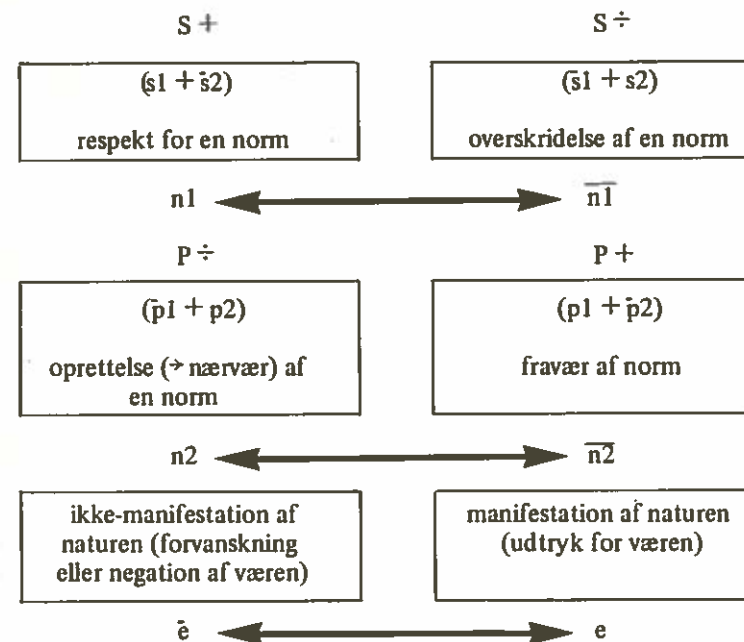
irrationalitet,
hykleri

NB: Kategorien samfund vs individ (som ikke hører til det semiotiske metasprog) tilhører derimod det beskrevne semantiske univers: således formulerer *respekt for ægteskabet* ifølge et socialt perspektiv, hvad *stadighed* formulerer ifølge et individuelt perspektiv.

Mod og *slaphed* svarer ikke til noget i det sociale system; deres semantiske akse er karakteristisk for de individuelle værdiers system.

Lad os forsøge at formulere disse korrelationers logiske status på det semiske eller de nukleære figurers niveau, som er konstituerende for de semiologiske klasser.

Idet vi betegner hvert systems deixis med S og P, kan vi notere:

Der skelnes her mellem to semantiske akser:

a) Normativitetsaksen: dens semer er til stede hver gang kombineret med funktionelle indhold (respekt vs overskridelse) og/eller aspektuelle indhold (oprettelse: inchoativ vs respekt: durativ vs overskridelse: terminativ).

b) Ekspressivitetsaksen: den indeholder to semer, der befinder sig i en kontradiktionsrelation, $\bar{e}$ og e , og som er homologe henholdsvis med $n2$ og $\bar{n}2$.

NB: Den indbyrdes relatering af disse to akser er en af det klassiske *épistémè*s vigtigste artikulationer; den viser sig på det dialektiske plan i de fleste tekster, videnskabelige eller litterære. I videnskabsteoriene f.eks. er sandhed defineret som *naturens udtryk* (d.v.s. konjunktionen mellem *at være* og *at synes* [être et paraître]); for at realisere denne repræsentation søger man at finde et *naturligt*, altså universelt sprog,

som skal kunne repræsentere ideer fuldkomment; de eksisterende sprog er i virkeligheden *kunstige, sociale normer*, som kun kan forvanske *naturen* (åndens og altså verdens natur). Dette er konstant, fra Leibniz til Tracy, jvf. *Idéologie et théorie des signes, kap. IX*.

Korreleringen af de to semiologiske systemer svarer til konstruktionen af en totaliserende fortolkningsmodel:

a) Transpositioner fra system til system: da de to systemer er binære (tertium non datur), vil indholdsomvendingerne i den ene tolkning blive formuleret således i den anden:

- Dom Juans respekt for den sociale norm (ægteskab, anger) vil i hans system være beskrevet som antagelse af den negative deixis (stadighed, slaphed), $S^+ P^-$;
- omvendt bliver hans handling i overensstemmelse med hans positive værdier (manifestation af hans natur) transponeret som antagelse af det sociale systems negative deixis; altså $P^+ S^-$.

b) Aktanter, der bærer indhold i begge systemer:

- Dom Carlos anerkender to definitioner af ære, en social (s1), og en individuel (p1); dette sætter os i stand til at forstå kompleksiteten af hans roller og aktantielle status i de to fortolkninger, og gør rede for de tilsyneladende modsætninger, som sekvenserne III og V indeholder.
- Dom Juan bærer i sekvenserne VIII og IX indholdet hykleri, som tilhører begge systemer (placeret i p1 og s2); dette indhold og dets modsætning, oprigtighed (p2 og s1) er de eneste der har samme definitioner i de to systemer, og har korrelater, som er anbragt i deixis'er som er homologe med deres egen og på en akse der ikke er homolog med deres egen (disse relationer afbildes i modellen ved de punkterede linier). Denne akseforskell tildeler dem i deres egenskab af topiske indhold en plads i den individuelle fortællings indholdsomvendingsproces, som de ikke kan have i den sociale fortælling, hvor de kun er korrelerede indhold.

Lad os præcisere *hykleriets* status: det er det eneste indhold i de to systemer der anerkendes af to modsatte tale-aktanter (Dom Juan og Sganarelle, V,2); desuden tildeles det to gange Dom Juan af sceneangivelserne (V,1; V,3): det er altså det eneste indhold i de to semiologiske systemer som, iøvrigt ubestrideligt, tilhører fortællingssandheden. Ifølge den totaliserende fortolkning er *hævdelsen af dette træk da Dom Juans eneste forbrydelse*; men det er en absolut forbrydelse, for *hykleri tilhører begge systemers negative deixis*.

Når dette er sagt, kan man, om man vil, drage sine konsekvenser for striden om Tartuffe.

D) Forskningsanvisninger.

Stykkets tekst manifesterer altså to forskellige narrative strukturer som, fortolket af to modsatte semiologiske systemer, artikulerer to budskaber i modsat retning, og som kun falder sammen på ét punkt, afstraffelse af hykleriet, det eneste ikke flertydige kvalifikative indhold.

Efter hvilke kriterier skal man nu dømme, om den ene fortolkning er mere koherent end den anden? Det væsentlige er, at ingen af dem er fuldstændigt tilfredsstillende: den første gør ikke rede for Dom Juans og Dom Carlos' motivationer; den anden gør ikke rede for Statuens og Spøgelsets tilstedeværelse. Følgen er, at den ene læsning nødvendigvis viser hen til den anden (22), og at begge er nødvendige.

Man kunne finde kriterier for vurdering af fortolkningerne i studiet af narrationen, d.v.s. metoder for en lingvistisk indfatning af de narrative enheder. Sammenligner man teksten med Tirso de Molinas *El Burlador de Sevilla*, lægger man mærke til, at her er anklagerne mod Dom Juan, ligesom forsvaret af de sociale værdier, ofte blandet med udsagn, der blev anset for latterlige af tidens aksiologiske system; at Dom Juans forbrydelser på teatret har karakter af sagte ting og ikke af gjorte; at han er uheldig i de to forførelsesforsøg, o.s.v. Det tjener intet formål at gisne om forfatterens valg; ikke desto mindre forpligter denne svækkelse af den sociale fortolkning til dobbelt-læsningens aldrig fuldførte arbejde.

Oversat af Jørgen Mønster Pedersen

Rettelser til F. Rastier: Fortællingens flertydighed (I), poetik III.1.

1) Note til side 37: Notationerne og terminologien er i det store og hele i overensstemmelse med A. J. Greimas' *Sémantique Structurale* (1966), og *Du sens* (1970). Det samme gælder dog ikke for funktionerne.

2) side 46: Funktion 60 rettes til: Dom Juan (D1;D2) beslutter (aktuelt f.) at forsvare Carlos (O: virtuelt f.)

3) side 49: Funktion 87: Elvire (D1) beder (aktuelt f.) Dom Juan (non D2) om at ændre sit liv (O: virtuelt f.)

4) side 50: Funktion 103: Spørgsmålstejnene falder bort,

5) side 52: I stedet for f. 15 skal stå f. 20,

side 53: I stedet for f. 92 skal stå f. 82,

» » f. 95 » » f. 103.

6) side 59: I sekvens X sættes D = Ragotin.

7) side 60: I sekvens XIII tilføjes: C = lynet.

8) side 62: x x b8's simple formelle rolle er (C₁)

9) side 63: til a.2 føjes Gusman: b8.

a.4 Ragotin: d.

a.3 lynet: c3, c6.

a.5 Statuen: c6.

a.9 Himlen: c6.

Den endelige fortegnelse over aktører efter antallet af rollegrupper de indgår i bliver: Dom Juan, Sganarelle, Elvire, Himlen, Dom Louis, Statuen, Dom Carlos, Pierrot, . . . Den forlovede mand, lynet, klostret, . . . la Violette, Ragotin, Gusman.

10) side 65: sekvens VIII: a.3 erstattes af a.2; i parentesen =fuldbrydelse der ikke anerkendes af a.2) erstattes af a.5.

11) side 66: i sekvens II erstattes a.3 af a.5.

Noter:

- (1) Se A.J.Greimas & F.Rastier: *The interaction of semiotic constraints*, in *Yale French Studies*, 1969.
- (2) Se F.Rastier: *Idéologie et théorie des signes*, kap III (Mouton), endnu ikke udkommet.
- 2 bis: tilfældet Gusman analyseres senere.
- (3) Hvis en aktants kvalifikationer ikke er tilstrækkelig redudante for en gyldig beskrivelse, kan man transformere dens funktioner til kvalifikationer.
- (4) Michel Serres insisterer netop på, at tobakken desuden beskrives som en social reciprocitetsfaktor, og at "on apprend avec lui à devenir honnête homme" (1,1), når man ryger den. M.Serres: *Le don de Dom Juan ou la naissance de la comédie*, Critique 250, mars 1968.
- (5) Statistisk verifikation: Indholdet *Himmel* er særlig redundant i teksten ved indholds-inversioner.
- (6) I sekvens XIII har man faktisk: A + F + non c.
- (7) "la crainte en moi fait l'office du zèle, bride mes sentiments, et me réduit bien souvent à applaudir ce que mon âme déteste." Desuden er de værdier, den bærer, kontrære i en degraderet form: den sammenblander fromhed og overtro o.s.v.
- (8) Vi har i II.II set, at funktionerne flytning og kommunikation af meddelelse ikke deltager i denne fortællings indholdstransformationer og -konversioner.
- (9) Hvilke her i det mindste er anaforiske med de indhold, som kontraktens afsender bærer.
- (10) De tidligere formulerede hypoteser om disse to sekvensers konversioner verificeres her: deres dialektiske formler er identiske.
- (11) Er hævn over skurken en fuld reintegration? Teksten er ikke explicit på dette punkt. Det er ikke klart hvorvidt den skade, som skurken har forvoldt overfor "les femmes mises à mal", f.eks. fuldstændigt udviskes. Tirso de Molinas tekst præciserer derimod, at den unge kvinde ikke i virkeligheden er blevet voldtaget, og at hun endog er ganske gifteværdig.
- (12) Det er af denne grund, Dom Carlos' motivationer ikke anerkendes i Dom Alonso's diskurs, som taler om en forpligtelse, der er kimerisk, for så vidt som den ikke tilhører de sociale værdiers system, som han er bærer af.
- (13) Således tilskrives Sganarelle, som er bærer af systemet, en uforstående reaktion: "mon maître est un vrai enragé"; III,3.
- (14) Hykleriet anerkendes også, men det præsenteres som dysforisk (V,2 "c'est un vice, 4 steder); derfor bør det anbringes i modellens negative deixis.
- (15) Se III,3: ". . . on fait courir le même risque et passer mal aussi le temps à ceux qui prennent fantaisie de nous venir faire une offense de gaieté de coeur."
- (16) De replikker, der er tildelt "formaningsmageren" Sganarelle, overskrider desuden rationalitetens klassiske regler.
- (17) Denne aktant-type er undersøgt af A.J.Greimas i de litauiske folkeeventyr; se *La Quête de la Peur*, (endnu ikke udkommet).
- (18) "ceux que l'on sait même agir de bonne foi là-dessus, et que chacun connaît pour véritablement touchés, ceux là, dis-je, sont toujours les dupes des autres; ils donnent hautement dans le panneau des grimaciers, et appuient aveuglément les dusinges de leurs actions"; V,2.
- (19) Med mindre man betragter "O Ciel!" (V,6) som et assertorisk udsagn, men det synes ubestemmeligt.
Lad os bemærke, at Statuens funktioner først er ikke-ankendt (IV,1), derefter anerkendt da kontrakten konfirmeres (IV,7).
- (20) Værdierne er p1: glæde, og p2: begær; kontrakten er en forpligtelse – ikke-respekteret, eller ikke-realiseret – til stadighed (p2); se I,2.
- (21) Den sædvanlige rækkefølge af prøver er omvendt; prøven har sikkert en forskellig status i de fortællinger, hvor helten er beskikket af afsendere-modtagere, og i dem, hvor han på eget initiativ søger at realisere sin natur; det omvendte i rækkefølgen bør her holdes sammen med det omvendte i skurkens prøver i den sociale fortælling: advarslen (V) følger efter ugeringen (I).
- (22) Undtagen den imbecile Sainte-Beuve (Nouveaux lundis, t. VII, lundis 2 mai 1864) og nogle fordummende og/eller fordummede forfattere af skoleudgaver.